

Optymalizacja podatkowa wyniku finansowego

Optymalizacja podatkowa jest jednym ze sposobów na poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstwa. W artykule *Wynik finansowy a przepływy pieniężne – wstęp do optymalizacji podatkowej wyniku finansowego*, który opublikowano w poprzednim numerze, przedstawiono wybrane metody możliwe do zastosowania w celu przeprowadzenia takiej optymalizacji. Istnieje jednak znacznie więcej sposobów na zmniejszenie wysokości zobowiązań podatkowych oraz na zmianę wielkości tych zobowiązań w czasie (pozytywny wpływ odroczenia płatności podatkowych został przedstawiony we wspomnianym powyżej artykule). Niniejszy tekst traktuje o kolejnych metodach optymalizacji możliwych do zastosowania w praktyce gospodarczej i wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa w Polsce.

Optymalizacja podatkowa jest tematem niezwykle szerokim – istnieją metody umożliwiające delikatne korekty zobowiązania podatkowego przed końcem roku podatkowego, np. poprzez przeznaczanie wypracowanych zysków na inwestycje lub wpłaty na konta emerytalne, aż po skrajne metody optymalizacji, takie jak przenoszenie prowadzonej działalności do rajów podatkowych. Ponieważ unikanie opodatkowania w ten drugi sposób budzi kontrowersje i częstokroć jest uznawane przez społeczeństwo jako nieuczciwe praktyki biznesowe, co może negatywnie wpłynąć na postrzeganie podmiotu przez partnerów biznesowych oraz klientów, niniejszy artykuł został poświęcony łagodniejszym metodom optymalizacji, które nie godzą w wizerunek firmy. Warto zwrócić na to uwagę tym bardziej, że pojęcie społecznej odpowiedzialności biznesu nieustannie zyskuje na znaczeniu. Ponadto przepisy prawne ograniczają możliwości rejestracji spółek w krajach stosujących szkodliwą konkurencję podatkową, m.in. poprzez specjalny nadzór przedsiębiorstw zarejestrowanych w krajach znajdujących się na tzw. czarnych listach rajów podatkowych¹.

Optymalizację czas zacząć

Wśród przedsiębiorstw, szczególnie tych z sektora MŚP, można spotkać się z podejściem, w którym o wielkości zobowiązania podatkowego myśli się dopiero na końcu roku podatkowego. Takie działanie może okazać się zgubne, gdyż wiele działań optymalizacyjnych wymaga czasu i wcześniejszego zaplanowania. Kiedy zatem jest odpowiedni czas na podjęcie pierwszych kroków w celu zarządzania obciążeniem fiskalnym? Odpowiedź na to pytanie jest jedna – najwcześniej jak to możliwe. O optymalizacji

¹ USTAWA z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, art. 9a.

podatkowej warto pomyśleć już na etapie wyboru formy organizacyjno-prawnej spółki. Niektóre z nich mogą okazać się bardziej korzystne od innych z punktu widzenia danego przedsiębiorstwa. W Polsce dużą popularnością cieszą się obecnie spółki komandytowe. Wybór tej formy ma wiele zalet, m.in. umożliwia ograniczenie zobowiązania podatkowego poprzez uniknięcie podwójnego opodatkowania, jak ma to miejsce w przypadku spółek kapitałowych (spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej). W przypadku spółek kapitałowych podatek dochodowy płacony jest przez spółkę od wygenerowanego dochodu, a następnie przez udziałowców w momencie otrzymania dywidendy. Z kolei dochód spółki komandytowej, jako podmiotu nieposiadającego osobowości prawnej, co do zasady nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Podatek ten w spółce komandytowej jest więc z reguły płacony tylko na etapie wypłaty dywidendy. Jeśli zatem rozważany jest wybór między spółką komandytową a spółką akcyjną lub spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, warto wziąć pod uwagę oszczędności jakie przynosi prowadzenie spółki bez osobowości prawnej. Należy jednak pamiętać, że w sytuacji, gdy udziałowcem spółki komandytowej jest spółka kapitałowa, wówczas wypłacane dywidendy powiększają dochód tej spółki, który podlega opodatkowaniu w momencie uzyskania dochodu przez spółkę, jak i przy wypłacie dywidendy.

Istnieją jednak sytuacje, w których utworzenie spółki kapitałowej jest koniecznością. Posiadanie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej wbrew pozorom nie rodzi każdorazowo przymusu podwójnego opodatkowania. Wspólnicy częstokroć są czynnie zaangażowani w sprawy firmy. To umożliwia zatrudnienie ich na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych. Rozważmy hipotetyczną sytuację, w której udziałowiec spółki z o.o. otrzymuje wyłącznie wynagrodzenie w postaci dywidendy lub zostaje zatrudniony w tej spółce na podstawie umowy zlecenia i część środków otrzymuje w postaci zapłaty z tytułu umowy. W przypadku zatrudnienia będzie on otrzymywał kwotę 35 zł brutto za godzinę pracy. Średnio przepracowuje w spółce 50 godzin miesięcznie. Korzyści finansowe ze stosowania takiego rozwiązania, przy założeniu, że udziałowiec ten znajduje się w 18-procentowym progu PIT, zostały zaprezentowane na przykładzie w poniższej tabeli.

Tabela 1. Umowa zlecenie lub wypłata dywidendy – porównanie obciążeń podatkowych

Wypłata dywidendy		Zatrudnienie na podstawie umowy zlecenia	
Uzyskany dochód $35 \text{ PLN} \cdot 50 = 1\,750 \text{ PLN}$			
Podatek dochodowy spółki	$1750 \cdot 19\% = 332,5 \approx 333 \text{ PLN}$	Koszt uzyskania przychodu	$1\,750 \cdot 20\% = 350 \text{ PLN}$
Zysk netto	$1750 - 332,5 = 1417,5 \text{ PLN}$	Podstawa opodatkowania	$1\,750 - 350 = 1\,400 \text{ PLN}$
Podatek od wypłaconej dywidendy	$1417,5 \cdot 19\% = 269,325 \approx 269 \text{ PLN}$	Wyznaczenie kwoty podatku	$1\,400 \cdot 18\% - (1\,750 \cdot 7,75\%) = 116,375 \approx 116 \text{ PLN}$
		Składka na ubezpieczenie zdrowotne	$1\,750 \cdot 9\% = 157,5 \text{ PLN}$
Suma obciążeń	$333 + 269 = 602 \text{ PLN}$	Suma obciążeń (wraz ze składką na ubezpieczenie zdrowotne)	$116 + 157,5 = 273,5 \text{ PLN}$

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych oraz Ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych

W powyższym przykładzie zatrudnienie udziałowca spółki na podstawie umowy zlecenia pozwoliłoby zaoszczędzić 328,5 PLN, a więc obciążenia fiskalne zmniejszyłyby się o niemal 55%. Należy jednak w tym miejscu zauważyć, że jest to metoda, która prowadzi do licznych naruszeń przepisów prawnych. Istnieje tutaj pokusa zawierania umów, które w istocie są czysto fikcyjne, mianowicie współwłaściciel spółki nie wykonywał prac, które stanowią przedmiot umowy cywilnoprawnej. Jest to oczywiście niezgodne z przepisami prawa. Ten rodzaj optymalizacji jest zatem dopuszczalny tylko w sytuacji, gdy wynagradzany udziałowiec w istocie był czynnie zaangażowany w sprawy przedsiębiorstwa i wykonywał prace na jego rzecz.

Co jednak w sytuacji, kiedy spółka już istnieje i ma określoną formę organizacyjno-prawną? Zmieniająca się sytuacja prawno-polityczna, a także rozwój przedsiębiorstwa mogą spowodować, że dotychczas optymalna forma prowadzenia działalności stanie się mniej opłacalna od innej. Warto więc w niektórych przypadkach rozważyć zmianę tej formy na taką, która w danej sytuacji daje większe możliwości w zakresie optymalizacji. W tym celu należy co jakiś czas (najlepiej przynajmniej raz do roku) zrewidować opłacalność stosowanej formy prawnej. W sytuacji, jeśli korzyści ze zmiany dotychczasowej formy przewyższą koszty wynikające z jej dokonania, należy rozważyć taką zmianę.

Dla kogo optymalizacja?

Optymalizacja podatkowa jest zwykle kojarzona z dużymi przedsiębiorstwami, które zatrudniają sztab specjalistów ds. podatkowych lub współpracują z podmiotami zewnętrznymi, które tworzą strategię podatkową „szytą na miarę” dla danej firmy. Należy jednak zauważyć, że mniejsze lub większe kroki w zakresie zarządzania zobowiązaniem podatkowym może podjąć każdy przedsiębiorca. Przykładowo, dla mikro i małych przedsiębiorstw ogromne znaczenie może mieć wybór odpowiedniej formy opodatkowania. Przedsiębiorstwa te często korzystają z form uproszczonych, do których zalicza się:

- Księgę przychodów i rozchodów,
- Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych,
- Kartę podatkową.

Rozważmy prosty przypadek, w którym przedsiębiorstwo trudniące się najmem lokali dla turystów podejmuje decyzję co do formy opodatkowania. Przy wyborze karty podatkowej maksymalny miesięczny koszt z jakim musi liczyć się przedsiębiorca wynosi 446 PLN². Ponieważ hotel, w którym świadczone są usługi, został nabyty przez właścicieli w ubiegłym roku, w przypadku zastosowania księgi przychodów i rozchodów należałoby uwzględnić możliwość odliczenia odpisów amortyzacyjnych, które pomniejszą podstawę opodatkowania. Biorąc pod uwagę przeciętny miesięczny przychód w poprzednich latach, szacunkowa kwota podatku przy zastosowaniu księgi przychodów i rozchodów została wyznaczona w poniższej tabeli.

Tabela 2. Oszacowanie kwoty podatku w przypadku zastosowania księgi przychodów i rozchodów

Wyszczególnienie	Wartość (PLN)
Przychód z tytułu wynajmu	4 500
Kwota zakupu nieruchomości	1 500 000
Roczna stawka amortyzacji (w %)	1,5
Miesięczny odpis amortyzacyjny	1 875
Inne koszty	500
Podstawa opodatkowania	2 125
Podatek dochodowy	403,75

² Obwieszczenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 24 października 2016 r. w sprawie stawek karty podatkowej, kwoty, do której można wykonywać świadczenia przy prowadzeniu niektórych usług z wyjątkiem świadczeń dla ludności, oraz kwartalnych stawek ryczałtu od przychodów proboszczów i wikariuszy, obowiązujących w 2017 r.

Zastosowanie tej formy opodatkowania pozwoli zaoszczędzić ok. 40 PLN miesięcznie. Jest to stosunkowo niewielka kwota, jednak w skali roku u właścicieli hotelu pozostanie o ok. 500 PLN więcej niż przy wyborze opodatkowania w formie karty podatkowej. Z kolei najkorzystniejszym rozwiązaniem w tym przypadku byłby ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, który przy obecnie obowiązującej stawce 8,5%³daje ok. 383 PLN podatku do zapłaty miesięcznie, co względem najmniej korzystnej karty pozwala zaoszczędzić 762 PLN rocznie. Dla mikroprzedsiębiorców taka kwota, tym bardziej, że zaoszczędzona w bardzo prosty sposób, zwykle nie jest obojętna.

W dużych podmiotach możliwości optymalizacji podatkowej są znacznie większe. Znajomość przepisów prawa i ich umiejętne wykorzystywanie w praktyce może pomóc zaoszczędzić niebagatelne kwoty. Przykładowym rozwiązaniem stosowanym zwykle przez większe przedsiębiorstwa jest tworzenie podatkowych grup kapitałowych, które umożliwiają ograniczenie zobowiązań podatkowych w grupie. Zgodnie z ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych, utworzenie takiej grupy wymaga jednak spełnienia szeregu wymagań, mianowicie:

- mogą ją tworzyć wyłącznie spółki kapitałowe mające siedzibę na terytorium RP,
- przeciętny kapitał zakładowy w każdej ze spółek musi wynosić przynajmniej 1 mln PLN,
- udział spółki dominującej w kapitale zakładowym pozostałych spółek zależnych na poziomie minimum 95%,
- spółki zależne nie mogą posiadać udziałów w kapitale zakładowym innych spółek tworzących grupę,
- spółki tworzące grupę nie zalegają we wpłatach podatków stanowiących dochód budżetu państwa⁴.

Wszystkie powyższe wymagania muszą zostać spełnione jednocześnie. Co więcej, udział w podatkowej grupie kapitałowej wiąże się z pewnymi ograniczeniami, m.in. uniemożliwia korzystanie ze zwolnień od podatku dochodowego na podstawie odrębnych ustaw czy też wymaga osiągnięcia rentowności grupy na poziomie minimum 3%. Niemniej jednak podmioty wchodzące w skład grupy odnoszą wymierne korzyści podatkowe, co zobrazowane zostało przykładem liczbowym w poniższej tabeli.

3 <http://www.wskazniki.gofin.pl/8,97,2,ryczalt-od-przychodow-ewidencjonowanych.html>

4 USTAWA z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych

Tabela 3. Zobowiązanie podatkowe podatkowej grupy kapitałowej.

Wyszczególnienie	Wyznaczenie wielkości zobowiązania na zasadach ogólnych		Wyznaczenie wielkości zobowiązania podatkowej grupy kapitałowej	
	Spółka X	Dochód 400.000 PLN	Podatek należny 76.000 PLN	Dochód 400.000 PLN
Spółka Y	Dochód 1.000.000 PLN	Podatek należny 190.000 PLN	Dochód 1.000.000 PLN	
Spółka Z	Dochód -600.000 PLN	Podatek należny 0 PLN	Dochód -600.000 PLN	
Suma	Dochód 800.000 PLN	Podatek należny 76.000 + 190.000 + 0 = 266.000 PLN	Dochód 800.000 PLN	

W powyższym przykładzie utworzenie podatkowej grupy kapitałowej pozwala zaoszczędzić 114.000 PLN. Wartość ta wynika z pomniejszenia podstawy opodatkowania o stratę poniesioną przez spółkę Z. Oczywiście strata ta mogłaby zostać rozliczona przez tę spółkę w kolejnych latach podatkowych, jednak nie ma pewności co do tego, że udało by się rozliczyć całość tej kwoty. Rozliczenia straty można bowiem dokonać w ciągu najbliższych 5 lat podatkowych od jej poniesienia, a kwota obniżenia w każdym roku nie może przekroczyć 50% tej straty⁵. Ponadto wielokrotnie już wspomniano o korzyściach płynących z odroczenia płatności podatkowych w czasie – grupa kapitałowa umożliwia wcześniejsze „rozliczenie” ujemnego wyniku powstałego w spółce Z, zatem zwiększa wartość bieżących przepływów pieniężnych grupy.

Podsumowanie

Możliwości optymalizacji podatkowej, niezależnie od wielkości i skali działalności przedsiębiorstwa, są liczne i zróżnicowane. W niniejszym artykule, ze względu na ograniczenia objętościowe, przedstawione zostały tylko wybrane metody optymalizacji dające się wykorzystać zarówno w małych, jak i większych przedsiębiorstwach. Przedstawione w artykule przykłady są dowodem na to, że często niewielkie zmiany oraz znajomość podstawowych przepisów prawa podatkowego mogą przynieść realne korzyści i przyczynić się do zwiększenia przepływów generowanych przez przedsiębiorstwo. Warto zatem korzystać z wszelkich udogodnień, jakie daje prawodawstwo, aby ograniczyć czy też odroczyć w czasie zapłatę należnego podatku.

⁵ USTAWA z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, art. 7, ust. 5.